

Megjelenik minden csütörtökön, szívfél képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizetheti minden postahivatalnál és könyvtárban. Hirdetések díja: 4 dasabos petit sor 9 uj kr. Szerkesztői szállítás: mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Izsó Miklós.

Csokonai debreceni szobrásról a vélemények a legnagyobb ószhangzattal szólnak. Mindenki elismeri, hogy sikerült és műbeccsel bíró. Ezt annál örömebbé vszhangozzuk, mert magyar szobrász műve.

Nem mondunk új nevet, ha azt mondjuk, hogy Izsó Miklós készítő. Neve ismeretes. Egyszerre tűnt föl, s mivel első föllépése kellemetlenségekkel volt összekötve, azok figyelmét is magára vonta, kik a művészetekkel nem sokat törődnek.

Az utóbbi időkben aztán nem sokat foglalkoztak vele. Izsó ugyan állandóan köztünk van, de — fájdalom — nincs elég alkalmat adni magáról. A kormány az idén már másodízben rendel meg nála szoborművet a muzeum számára, s ez minden, mi tehetségét foglalkoztatja. Megrendeléseit nincsenek s üres óráit azzal tölti, hogy jobb idők reményében agyag-mintázatokat készít, melyek aztán ott száradnak.

A ki egyszer volt Izsónál, a mintázatok egész ily legióját láthatta. Némelyiken alig dolgozott tovább egy óránál, s mégis mennyi jellemző van rajta. Az arcot még egy későbbi munkának kell megalkotni, s mégis mennyi a kifejezés az egész alakon. Ezek nagy része még csak vázlat, a pillanat hatása alatt mintegy följegyezve agyagból. Rendesen népeleti alakok. Egy busuló cigány, egy paraszt leány, egy támolygó kortes. Olykor egész csoportokat is, mint egy cigány banda, melynek minden egyes alakja annyi mulatságos vesződséget árul el, a mint hangszerével foglalkozik.

Izsónak kiváló érzéke van a magyar alakok hű ábrázolására. Ezeket nem a ruha a magyaros, hanem más egyéb. Az arcon, még az egész alakon van valami, a mit látva fölkiáltunk: mily ismerős. Nézze meg bárki „Busuló juhászt” a muzeumban, s meg fog győződni arról. Hátha még láthatná a közönség kis és nagy mintázatait. Csokonai szobrán is van valami, a mi eszünkbe juttatja a „csikóbőrös kulaes” költőjét.

A műértők (pedig festészeink körében sok van ilyen) mindig a legnagyobb elismeréssel említik

Izsó tehetségét, melyre azt szokták mondani, hogy vele termett, s jóérzékétől többet tanul, mint a mesterektől.

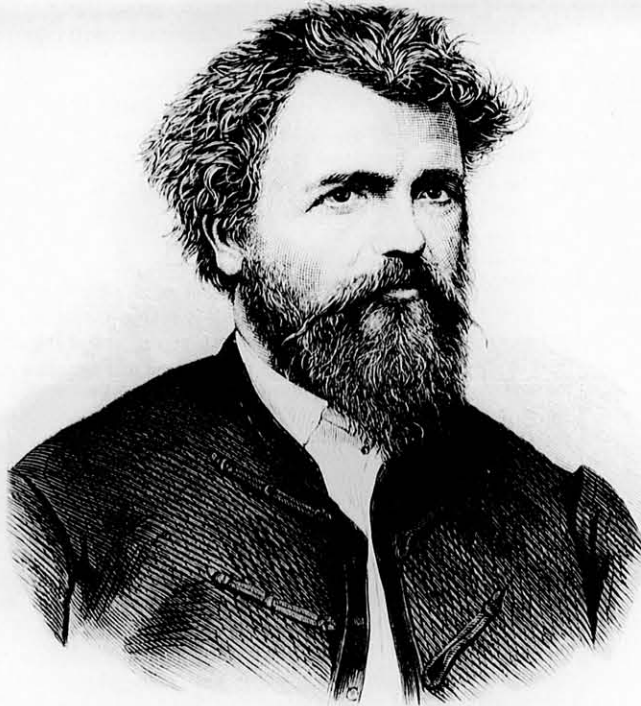
Évek előtt, midőn egyszerre föltűnt, mindenki azt hitte, hogy e tehetséget, melynek működési köre fouraink gazdag költsékesi hajlamát érinti, megbízásokkal fogják elhalmozni. Csalódás. Sok idő mult el, a nélkül, hogy Izsó megbízást kapott volna. A Szechenyi-szobor pályázatnál egészen mellőzték, noha a pályázat előnye mellett har-

volna, de minek izgassam így magamat hiába! Értettük mire célzott.

Elkedvetlenülése már oly fokú kezdett lenni, hogy barátai aggódtak, mikép befolyással lesz tehetsége további fejlődésére. Ekkor azonban Izsót a családi élet esőndje és boldogsága kezdte vonzani; megnősült, s otthonjában kárpótlást találva a mellőzésért, kedélye ismét nyugodtabb lett, s a tépelődés ónsúlyától megmenekült. Most ismét vidorabb. A művészeti pályá csalódásaival már szá-

mot vetett, s egy év előtt a reál-tanodánál elfogadta a mintázó tanár állomását, mely talán 600—700 forintnyi évi tiszteletdíjjal van egybekötve. Pár hét előtt pedig a föllátható minta-rajztanodához a szobrászat tanárának nevezték ki. Keleti Gusztáv, a tanoda nagy műismeretekkel bíró igazgatója azt mondta rá: „Külföldön sem lesz párja a mi szobrászati tanárunknak.”

Izsó 1830-ban Borsodmegye D. Horváti nevű községében született, és Sáros-Patakon tanult, míg a 48-iki események az iskolából egyenesen a táborba ragadták; 1849-ben pedig mint erdészsegéd igyekezett kikerülni a besoroztatás „gyöngy életét.” Bujdoklásában Rimaszombatban talált oly magányt, hol szívesen megvonult. Ez Ferenczy magánya volt, ki félre huzódva foglalkozás nélkül tengődött. Töle nyerte Izsó a szobrászat első oktatását. 1856-ban a mester meghalt, s Izsó Pestre jött. Itt Ferenczy tanítványának egy évig napszámoskodni kellett közönséges kőfaragók mellett. Végre néhány barátja áldozatkészsége lehetővé tette, hogy már akkor feltűnt tehetségét Bécs-

Izsó Miklós.

ben Gasser műtermében folytassa. Itt készítő első szobrászi művét: Szechenyi Ist. két mellszobrát, melyek közül az egyik a család, a második pedig az akademia birtokában van.

A Bécsben tanuló magyar technikus ifjúság szerző meg számára a módot, hogy Bécsből Münchenbe mehessen. Itt készítő nagy zajt ütött „Busuló juhászt,” melynek tulajdonjoga porre is adott alkalmat, míg végre a nemzeti muzeum munkiesei közé jutott.

ben Gasser műtermében folytassa. Itt készítő első szobrászi művét: Szechenyi Ist. két mellszobrát, melyek közül az egyik a család, a második pedig az akademia birtokában van.

A Bécsben tanuló magyar technikus ifjúság szerző meg számára a módot, hogy Bécsből Münchenbe mehessen. Itt készítő nagy zajt ütött „Busuló juhászt,” melynek tulajdonjoga porre is adott alkalmat, míg végre a nemzeti muzeum munkiesei közé jutott.

Ezekután nemsokára haza jött, s elkészítette „Fonóházi jelenet“ című két alakból álló művét, de ennek, valamint „Részeg parasztjának“ márványból való kifaragását senki sem rendelte meg nála. Ily megrendelésre vár az „Elesett honvód“ és számos genre-alak.

E közben számos mellszobrot készített, részint márványból, részint gipszből. A muzeum számára a kormány a költő Zrinyit, II. Rákóczy Ferencet és Zrinyi Ilonát rendelte meg nála. Ezenkívül elkészíté Arany, Egressy, Tóth József, Lisznyai, gr. Kornis Ádám, Bernáth Gáspár, Megyeri (a színház oldalfalában van), Márton István (a pápai kollegiumban), Fáy András (a takarékpénztárban), Pálh Albert (a muzeumban), Ghyecy Kálmán, Felekiné stb. mellszobrait. Mindezeket élethűség és puhaság jellemzi.

Minden műve igazolta tehetségét. Nincs tehát egyéb hátra, mint óhajtjunk, hogy tohatsége megérdemelt pártfogással is találkozozék.

A belforesti éj.

— Geibel balladája. —

„Tudja meg most a király,
— Ország-világ értse, hallja: —
Ártatlanul hal meg, im,
Fővezére végső sarja!

Gyalázatos árulást
Soh' se szőttem hazám ellen;
Esküszöm: bitang, hazug,
A ki ezzel vádol engem!

Hejh! de félek: a király
Szívesen hisz majd a vádba,
Belforest-et, birtokunk
Elfoglalni: régi vágya!“

Ekkép szolt Aimery gróf,
Hogy a tőkére lehajlott;
Villám gyanánt sujt a hárd,
S megkondulnak a harangok

Hejh! de van-e oly vitéz,
Ki megmondja a királynak! —
A Poiton erdején
Foly épp udvari vadlázat . . .

Ott egy nemes vad nyomát
Kergeti királyi kéjjel,
S Belforest várához ér
Tizenkét órára éjjel.

A király kúrtjébe fű,
És ime, leszáll magától
A vonóhid, majd megint
Fölvonul s halkán beszúrl.

De egy szolgálta nincs sehol,
Csak a hold halvány világa
Reszket és útát mutat
Az ősök nagy esernökébe.

Kandallóban ég a tűz,
Sustorogva egyre gyérül;
Zsolyeszékben ott — háhó!
A rég meghalt fővezér ül . . .

Hogy a vendég jó, feláll
És elfojtott tompa hangon
Igy szól: „Eljött végre, sire?
Nem hívém, hogy várni hagyjon.

Csak egy szóért hagytam el
Sirboltját nagy őscimnek:
Bitang, cudar árulót
Egy Belforest, sohse nemzett!“

Hogy ezt hallja a király,
Borzadaly a földre aujtja;
Ott találták más napon,
Lélekvesztve, elájulva.

Pokolkos nyavalya
Szálta meg és nagy bubánat,
Ama rémes éj után
Soha többé föl nem lábadt!

Prém József.*)

A nagy diófa.

— Elbeszélés. —

I.

Még olyan kora reggel volt, hogy a fecskék is most keltek ki az ereszek alatt levő nyoszolyáikból, s mégis özvegy Partos Boldizsárné asszonyom már a kertből jött föl, egy esomó harmatos fűvel kötenyében, melyet a fejős jószágoknak sarlózott. Sőt már volt aznapra való boszusága is, mert ez éjjel gödröt vájt a Bodria kertkerítés alatt, azon átment a majorság s olyan pusztitást tett (ezek Partosné saját szavai), hogy a jövő feladásig mindig meglátszik a nyoma.

— Na, sok mihaszna nép, — kiáltott az udvaron álmosan motozó két eselédhez, — ti töletek ugyan soha sem tudja az ember, mire ébred. Persze neked kettő törnék a derekad, ha a káposztás-követ tennéd oda, a hová már százszor mondtam. Neked meg elégne a kezed, ha a baromfiak ketrecét bezárnád éjjelre. Ézer a szerencse, hogy róka, görény, meg más vadállat el nem pusztítja a majorságot. Te Márton, ha megfogom az üstököd, örökre megemlegeted azt a percet. Valódi esoda, hogy még meg van a majorság. Hát persze mit gondoltok ti velem, mit tartozik rátok akárhogy pusztul a ház környéke. Te Zsuzska, ha az apró pókákat még egyszer akkor hajtod a mezőre, mikor esőtől lehet félni, be ne lépj többé az udvaromba! . . . Micsoda? már egy hete is elmúlt annak? Szedte-vedte selmája, hát nem szabad nekem egy hét múlva is felsorolni a te gonoszágodat? Egy szót se szólj többet, hanem fogd meg azt a köcsögöt, s vidd el a tejsűrüt a tisztetes urnak.

— Jól van nemzetes asszony, csak arra vártam, hogy megkapjam a szomszéd köcsögjét is.

— Oda nem kell tejet vinni!

— Hegyesi uramhoz nem kell? Hisz még nem borjazott meg a tehénk.

— Ejnye te elfajzott teremtés! Hát nem mondtam, hogy oda nem adok egy cseppet se. Ne próbáld többször kértezní. Csak hadd menjenek „azok“ máshova, innen ugyan egy kanáhyit sem látnak, ha mindjárt esakís azzal válthatnák meg a mennyországot. . . Te Márton, ha nekem csak egy seprővönást kotorsz „azok“ előtt, mikor az én házam előtt sóprőgötsz, abban a pillanatban kiadom a bérédet, s mehetsz a merre szemed lát. Azt mondom, Márton, hogy a szomszéd felé a kerítésen tisztint beszegzed a nyílásokat, s át ne nézzen az udvarukba senki, mert ha észreveszem . . . No majd meglátjátok mi lesz akkor. Mondjátok meg a eselédjöknek, hogy át ne jöjjön többé a kisasszonya kanárijának madárfüvet szedni, mert a milyen igaz, hogy Partos Boldizsárné a tisztességes nevem, ott fog kimenni, a hol bejött. Hát a lovakat megtisztogattad, a szekeret megöntözted az este? Azt az újonatuj soroglyát össze engeded repedezni a hőségen. Jaj, jaj! mennyi baj, mennyi vesződség! Vedd ezt a füvet, vedd a tehénk elébe. Aztán fogj be izibe és szállíts fát az erdőből. De ne mulass soká. Azt mondom, délig haza fordulj.

Özvegy Partos Boldizsárné egészen kifaradt, s nagyokat lékelzelve ment föl az ámbitusra, honnan körül lehetett nézni az egész udvaron, mely oly tiszta volt, mint a pohár, s helyén állt benne minden, mint valami gépezetben.

A nagyasszony egy öreg zselyeszékbe ült, olyanba, minőt ha lát az ember, rögtön azt mondja: ebben valaki pipázni szokott. Hanem régen volt az, mikor nemzetes Partos Boldizsár uram ezen a helyen pipázgatott. Özvegye azonban ott hagyta azon a helyen, s onnan uralkodott háza környéke fölött, mint valami kis- király. Hogy tudott uralkodni, azt csak kérdezní kell akár kítől a faluban, s majd elmondja, hogy ez az asszony katonának született, a ki ráneba szedi az embereket, ha arra kerül a sor, s olyan kordában tartja gazdaságát, hogy ugyanesak férfi legyen a

talpán, a ki különben, pedig vagyonos asszony, nagy szántóföldje, rétje, szőlője s kertje van. Mikor Partos Boldizsár meghalt, mindenki azt hitte, hogy az özvegyi vagyon pusztulásnak indul, s egymás után kopogtattak be a még fiatal és ügyes özvegy házába, lefestve előtte, hogy mi vár az özvegyre, ha nincs férfi mellette. Akkor Partosné ilyen formán beszélt:

— Majd csak megpróbálom a dolgot. Ha sikerül, örülni fogok; ha fogyatkozást látok, majd meggondolom mitevő legyek. Jelenleg biz én azt vettem a fejembe, hogy a magam asszonya leszek, s magam növelem fiamat.

No aztán látták, hogy az özvegyi fejkötő mellett a férfikalapot is tudja viselni. Erre meg azt mondták neki, hogy az ilyen életnek nincs öröme; csupa vesződség az egész. Jobb volna megosztani a terhes munkát egy becsületes férfival.

— Volt nekem terhesebb munkám is, a mit nem akart velem megosztani senki. Akkor kellett volna rajtam segíteni, mikor szegény apámért éjjel-nappal dolgoztam, hogy az éhhaláltól mentsem meg. De a nyomorult, megvakult tanító leányán nem segített senki, s csak azért álltak vele szóba, hogy elmondhassák: „Ejnye be szép Babi leányasszony.“ Igen, akkor szép voltam, szebb és fiatalabb, mint most; de hát akkor nem kellettem senkinek; míg végre Partos Boldizsár . . . Áldja meg az isten még a haló földjében is. Azért, hogy meghalt csak egy szeretem, mint mikor élt.

Mikor pedig még ezek után is egyre-másra jöttek a kérők, sőt még akkor sem maradtak, midőn az özvegy már nem volt többé fiatal, nagyon rövid szavakkal utasította el őket. Egyszer pláne, midőn egy alig husz éves gavallér kérte meg, Partosné haragra lobbant, s egy szekrény felé fordulva így szólt: „Hallod kasztlim, téged kérnek.“

A mily pontosan és szigorral vezette az özvegy házi ügyeit és gazdaságát, ép oly szigorú, de egyszerűszemű, gyöngéd is volt egyetlen fia fölnevelésében, kit — mint mondá, — két okból szeret nagyon. Először azért szereti kimondhatatlanul, mert gyermeke, másodsor pedig azért, hogy nagyon hasonlít apjához.

— Azt hiszik, — szólt nem egyszer, — hogy ez a jószág az enyém. Nekem egy kis ládikám volt, midőn az én uram ide hozott. Tehát a fiác minden, és az isten meg fog engem segíteni kegyes szándékomban, hogy fiam számára átadhatom hiány nélkül, mit atyja rám bízott.

A fia nőtt az anya védszárnyai alatt, s a kis család két tagja egy beforrnt, mint a tűz a világossággal. Bizony nagy fájdalomt érzett Partosné, midőn azt mondta fiának: „Kálmán, te itt nem maradhatsz. Istenben boldogult édes atyád semmi esetre sem akart beléled gazdag parasztot nevelni. Van tehetségünk, Kálmán, hogy tanulj. Menj iskolába, légy jó és szorgalmas.“

Sok év előtt volt ez. Partosné azt szokta felőle mondani: „szörnyű régen volt, mégis úgy tetszik, mintha tegnap történt volna.“ A fiu évenként egyszer haza jött néhány hétre, aztán ismét elment.

II.

A mint ott ül a gangon Partosné, s nézi, nézi a vén vizslát, mely már csak aludni és enni tud; aztán néz mindenfelé, mintha okvetlen találni akarna valamit, a mi nincs rendjén: egyszerre csak a ház végéből kitégést-kottogást hall. „Ugyan ki kalapál ott?“ — kérdezi azonnal, s a mihaszna Márton mondja neki, hogy a szomszéd tatarozza a kerítést, és beszegez minden nyílást. „Annál jobb, — válaszolja Partosné, — legalább egygyel kevesebb dolog lesz. Most hát izibe menj az erdőre.“

Márton épen kinyitja a kaput, hogy kihajtsjon rajta, de épen akkor látni lehet egy szikár alakot, a ki ott áll, mintha csak arra várt volna, hogy kitarják előtte a kaput, s megmutathassa magát. Márton azonnal megemeltette kalapját „éses jó reggelt“ kívánt a tekintetes urnak, de a kalapról

*) Mutatvány az azon költeménykötetből, melyre szerző „Külföldi költőkötet“ cím alatt nyit előfizetést 1 frtjával, diszpládányra 2 frttal, s mely összeg nov. közepéig 3 korona utca 25. sz. a. küldendő.

oly hirtelen elkapta kezét, mintha megégette volna ujjait.

A tekintetes ur ott maradt állva. Körölből hatvan éves lehetett, deres fővel, egészen fehér bajszszal és beretvált arccal. Ez az arc csontos volt, éles vonásokkal, vékony, nyerges orral, igen élénk tekintetű szemekkel. Nem lehet mondani barátságatlan arcnak, hanem e pillanatban félreismerhetlen volt rajta az ingerültség. Ruházata urias, de kopottas, hanem oly gondosan van fölvarrva rá minden zsinór és gomb, mintha oda szegeztek volna.

Mihelyt meglátta Partosné, arcát láng futotta el és elfordult. A tekintetes ur feszes mozdulattal nyult kalapjához, s a nélkül, hogy levette volna, némán köszönt. Partosné föl sem vette.

— Fölfogadtam tegnap, — szólt a tekintetes ur, — hogy rá nem teszem többé kezemet a kilencesre. Hanem most mégis el kellett idáig jönnöm. A szomszéd asszony mondott az imént valamit, a mi áthallatszott az én udvaromban is, s a nőm jól hallotta. Köszönöm a szomszéd asszony sziveségét, és az eddigi tejsűrűt. Adós vagyok ezért harminchétféle krajcárért. Márton szógám, itt a harminchétféle krajcár, tartsd a tenyeredet, hadd számlálom belé.

— El ne fogadd, Márton! — kiáltott ingerülten Partosné, mire Márton úgy összeszorította mind a két markát, mintha üdvösségét tartaná benne. Még füst sem fúhatott volna tenyerébe.

— Boesánatot kérek, szomszédasszony. Ez adósság, melyet minden szombaton megszoktam fizetni. Ma szerda van és én vasárnap óta pufra nem akarom légyem, hogy tejsűrűt igyam. Itt van szógám, vedd át a pénzt. Nem veszed? Nagyszasszony a templomban, a szegények perselyébe fogom tenni. A másik ok, a miért ide jöttem, — folytatá a tekintetes ur, — az, hogy kérjem a tisztelt szomszédasszonyt: ne beszéljen a mi vizsgálódásunkról a családok előtt.

De erre már elhagyta a türelm Partosné. Felugrott zsölyeszékéből, s így szólt:

— Mit, hát én neked nem szabad beszélni azt, a mi tetszik? Nekem még oktatást ad az ur a saját udvaromban. De már ezt kikérem magamnak. Azért is elmondom mindenkinek, hogy az ur egy hőbortos ember, a ki megharagudott egy szarkáért...

— Boesánatot kérek, a diófáért.

— A szarkáért, ha mondom...

— Igen, mert kedves dolgot rabolt el udvaromból.

— S a diófámat akarja kivágnatni, mert azon volt a szarka. Azt a szép diófát, mely jobban kilátszik az egész faluból, mint maga a templom tornya. Hát nem szabad nekem azt növeszteni a saját telkemen, a mi nekem tetszik?

— De az a fa nekem alkalmatlan. Az ágai rongálják a házam fedelét, s viharos időben szörnyen zúg közte a szél; pedig az én nőm beteges. Az a fa nekem károkat és kellemetlenségeket okoz, és ha a törvény utján kívánám, ki is kellene onnan vágni.

— Hát mit beszél nekem akkor az ur, — esattant föl Partosné, s ekkor már lent volt az udvaron, — ha olyan hatalmas az a törvény, hogy kivágja még a diófámat is. Menjen egyenesen a törvényhez.

— Én? a törvényszékhez menjek? — kiáltott hevesen a tekintetes ur. — A szomszéd asszony azért küld oda, mert tudja jól, hogy én soha ez életben nem veszem igénybe a törvény oltalmát, mőtá oly igazságtalanul ítéltek egy pörömben, és koldussá tett. Én csak szomszédi kérelemmel fordultam a nagyasszonyhoz, mikor a diófa kivágását kértem. De Partosné asszonyom igen kemény szavakkal utasított el. Hőbortosnak és félbolondnak nevezett.

— Hát az ur nem nevezett-e engem elbizakodott asszonynak?

— És Partosné asszonyom nem mondta-e, hogy ha a fa rongálja a házam fedelét, mért nem tete-

tek rá cserépfedelet, annak majd nem ártana? holott tudja, hogy szegény vagyok.

— Jaj édes szomszéd, a szegény embernek meg kell húzni magát, vagy pedig fogja meg a dolog nyelét. Bizon szeretném tudni, mért ne dolgozhatna Hegyesi uram is, vagy mért ne vállalhatna hivatalt. Hisz törvénytudó ember. De hát persze nem kell senkinek.

A tekintetes ur egy pillanatig olyan volt, mint ha bálványnyá változott volna. Elsápadt és csak nézett, kimeredt szemekkel. Partosné még egyszer ismételte: „Igen bizon nem kell, mert hőbortjait vannak.” Erre a tekintetes ur elküldte magát:

— Nem kellek! Én nem kellek!

— Na látja szomszéd, én is tudok gorombászkodni, ha kell. Hanem most már azt mondom, tessék elmenni a kapumból, hadd hajthasson ki Márton a szekérral. Ha még van diskurálni valója, tessék beljebb kerülni. Nekem ugyan nincs semmi mondani valóm egyéb, mint az: hogy azt a diófát ugyan ki nem vágatom onnan.

— Hogy abból a diófából faragják koporsóját! — kiáltott az öreg ember egészen magán kívül és reszkette, s azzal elment, jobban mondvá elfutott, s a következő pillanatban hallani lehetett, mily robajjal esapta be otthon az utcaajtót.

Partosné arca bíbor-vörösré változott. Akart még valamit mondani, de szava elfut.

(Folytatás következik.)

Kazár Emil.

A Mont-Cenis alagút.

Negyven év előtt még mesés dolognak tetszett Medail József piemonti mérnök az a gondolata, hogy az Alpok azon részét, melyet Hannibál, Julius Caesar, Nagy Károly és I. Napoleon csaknem emberfölötti küzdelmekkel, a felhők régióiba haladva tett meg, 8 ezer ölnyi egyszerű úttá változtassa, melyen a vasúti mozdony néhány pillanat alatt oly könnyen robgon át, mint a sík földön. Cavour miniszter nem találta oly mesésnek e gondolatot, magavéva tette Medail tervét, s 1857 augusztus elején az Alpok piemonti és savoyai oldalán egyszerre hangzott el a kalapácsütés, hogy utat törjön a hófedte bergek tövében Modanetől Bardonecche-ig, s egybekösse a szárd királyságot, s ezzel együtt Franciaországot nyugat Európa déli részével. Még akkor az Alpok két hegylába a szárd királysághoz tartozott, s csak 1867-ben lett a nyugati oldal Franciaországé.

Főlöszleges volna bővebben szólni az emberi erő ez óriás művéről. E lapok folyó évi 3-ik száma már közölte az alagút történetét, a munkálatok folyamát és kiemelte e mű nagy horderejét. Most csak a megnyitásról kell szólnunk, mely szept. 17-én történt meg.

Az alagút munkálatainál, nagy tevékenységet, s ritka szakértelmet tanúsított Kossuth fia: Ferenc is, kiről minden lap a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg, s ki az óriás mű létesítés körül oly nevet vívott ki, mely jövőjét megalapította. Ugyanesek ő volt az, ki az olasz kormány által kiküldött bizottság részéről a munkálatok felől a hivatalos jelentést készíté.

Az alagúti munkálatoknál összesen 1200 nap-számot dolgozott. A sziklák közt összesen 1 millió 220,000 lyukat fúrtak, melyeket löporral megtöltve robbantottak szét. Ha meggondoljuk, hogy minden meternél 100 lyukat kellett fúrni, s ezekbe 80—90 font löport tönni, csak az elfogyasztott löpor egy millió fontra megy.

Mélyen a földben, a munkások sokféle veszélynek voltak kitéve. A robbanások, sziklaomlások nemesak többek életét (összesen 60-an haltak meg) olták ki, de a löpor füstje s a mélység az alagútban való időzést is veszélyessé tették. Nem volt tehát más, mint esőveken át sűrű levegőt vezetni be az alagba mind Modane, mind pedig Bardonecche felől, s a tömlők csapjait fölynyitni, valahányszor légre volt szükség.

A két végpont, hol az alagutat meg kellett kezdeni, két nyomoru kis hegyi falu közelében esett, melyek a munkások számára sem alkalmas helyet, sem ellátást nem nyújthattak. E falvak, olasz részről Bardonecche 1000 és francia részről Fourneaux 400 lakossal voltak, úgy hogy Fourneauxból a munkásoknak naponkint kétszer, háromszor másfél angol mérföldet kellett tenniök Modaneba, ott hálván és ott látván a magukat élelmiszerekkel.

Az alagútban kettős sínvasút lesz. A boltozat hat meter magas és nyolc meter széles. Az alagút egész hosszában falazattal fog beborítottatni, mely a körülményhez képest fél avagy egy egész rőf vastagsága leend. Franciaország felőli részen e falazat négyszög méterenkint 1300, olasz részen pedig 1000 frankba kerüli. Az alagút kisebb-ily művekhez hasonlítva bámulatosan száraz s csak egy figyelmenre méltóbb forrás fordul elő benne, melynek számára külön levezető csatorna építetett.

Tévedés lenne azt hinnünk, hogy a Mont-Cenis átfurásánál egy egészen új rendszer alkalmaztatott, mert az eljárás ugyanaz volt, a melyet századok óta használtak hasonló munkálatoknál. Az újítás csak abban állott, hogy most erőül a furásnál nem gözt, de sűrített levegőt használtak; a közeli hegy-ségekről nyert víz nyomása által a lég ugyanis hat légkörnyire sűrítetett. A felhasználó víz mennyisége másodpercenként 33,317 köbláb volt. A furás hét acél furóval történt, melyek egy rőf mély és 1—3 hüvelyk vastag likakat fúrtak, melyek közül csak egy pár kisebb töltetett meg löporral, miután tömörített lég által kiszáritattott volna. Az így megtöltött likak a központtól kezdve felrobbantattak s a töredékek talyigákkal elhárítottak. Ily módon 24 óra alatt 2—2½ angol yardnyi (rőf) hosszú darabbal haladt előbb a furás.

Ez alagút által a távolságok lényegesen meg-rövidülnek: A ki annak közepén áll, az 313 kilométernyire van Genf-től, 705 Páris-tól, 90 Turin-től, 527 Velencétől, 561 Flórentől, 942 Rómától, a Semmeringen át 1293, a Brenneren át 1104 Bécs-től, 1593 Berlintől és 3037 Pétervártól. Brindisitől Calaisi-ig ezentul csak 60 óra hosszúig fog az út tartani.

Szeptember 17-én kora reggel indult el Turin-ből az első vonat Modaneba, hol az a francia bizottsággal volt találkozandó. A vonat mintegy 20 waggonból állott. A vendégek közt voltak: Visconti-Venosta, Devincenzi közm. miniszter, Sella, Castagnola földm. miniszter, a kamara elnöke, számos senator, képviselő s a nevezetesebb olasz városok polgármesterei.

A vonal mentében s a közbeeső állomásokon beláthatlan sokaságu nép sereglett össze a közeli községekből s a nemzeti himnus hangjai üdvözölték az utazókat. Pontban feltizkor hatolt be a vonat a bardonecchei alagútba a tömeg egetverő éljenci közt. Az alagútban éppen 21 perc alatt haladt át a vonat; a waggonok ablakai nyitva hagyattak, mivel legesekélyebb füst sem volt; a hőmérsék 23 fok. A vonat 11 órakor ért Modaneba, hol Lefrane, Lesseps s a francia bizottság tagjai vára-koztak reá.

Itt az indóházban a két ország miniszterei beszédbe eredtek s a franciák és Nigra lovag ezután a királyi waggonban foglaltak helyet. A kocsik olasz és francia zászlókkal voltak díszítve. A vonat feltizenkettő után visszaindult Modane-ból. Bardoneccheban mintegy 900 vendég volt még, a kik Turinból érkeztek, ezekkel együtt hosszú sorokban egy pavillonba mentek, mely ünnepiesen fel volt díszítve s melyben a bankett ment végbe. Ennek végével a vonat Turinba rándult, hol megérkezésekor a francia miniszterek nagy éljenzéssel fogadtattak a beláthatlan néptömeg által; az indóház fényesen ki volt világítva, valamint az egész város is.

Szegény asszony haza.

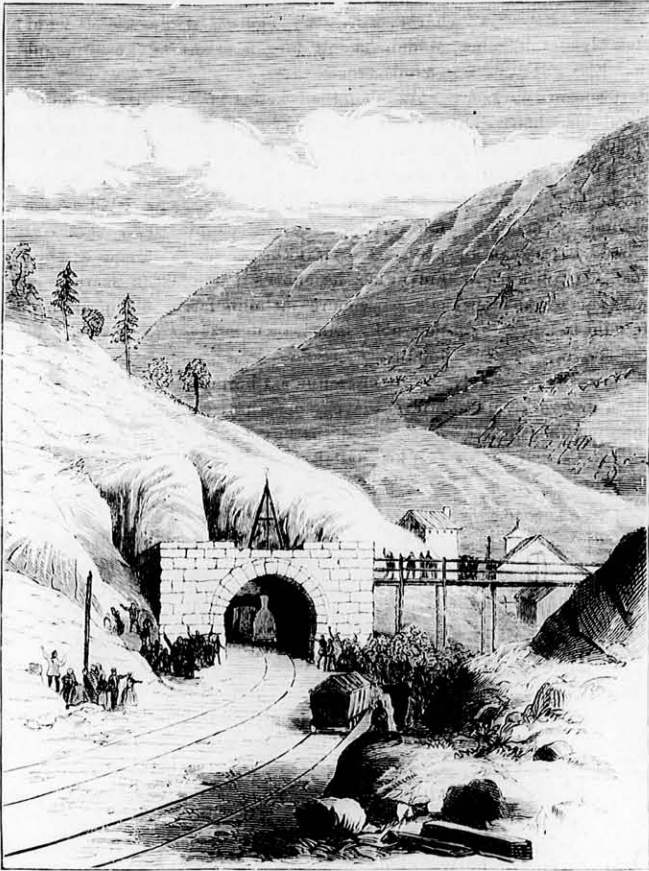
Özvegy asszonyé a kis jószág, melyre az idő rálépett féllábával. Egykor tán jobb napokat látott — mikor még a gazda élt. Tán fél telkes vagy egész telkes volt az ura, tán gyermekeik is voltak

utca-ajtó előtt, miket a vén akácok ágaikról hullatnak.

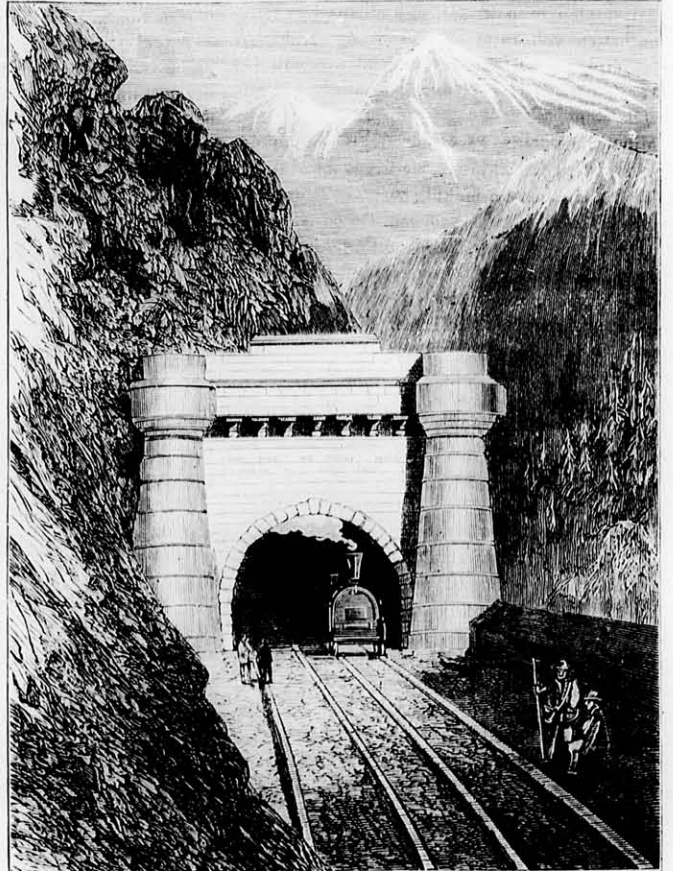
Ne aggódjál, nem tér be hozzád gazdag, ki megszóljon érte, ha a sárga leveleket ott hagyod is elrothadni.

Hajdan megtörténhetett, midőn boldogabb idők

célekből hizelogni szokott a tömeg szenvedélyeinek, a helyett, hogy azt fölemelné. A kötelesség érzelméről a francia újságírók legnagyobb része mit sem tud; egyetlen cél, melynek elérésére tehetségüket és buzgalmukat fordítják, lapjuk anyagi sikere s ezzel a nagy jövedelem. De meg-

Az alagút Modano-nál.

Az alagút Bardonecchiánál.

A Mont-Cenis alagút.

mikor még a deszkakerítés ép volt és a pajtán akadt mit őrizni.

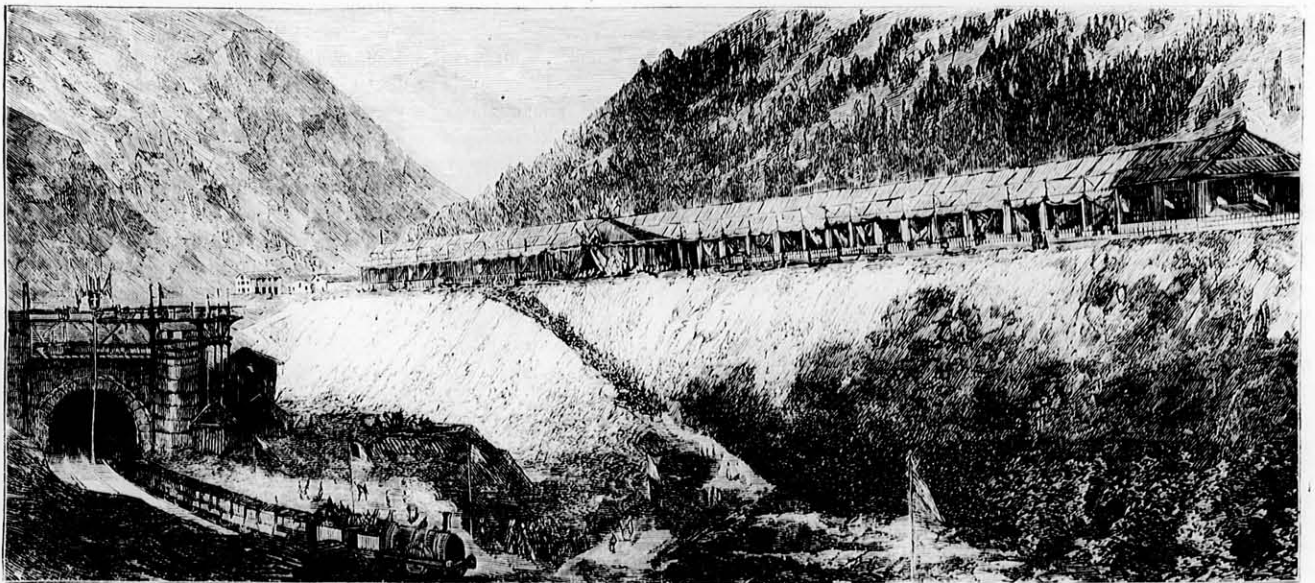
Most, hogy a gazda elhalt, a fiúk tán meghaltak vagy szerteszét vannak, és az özvegygel a szegénység maradt csak, bátran tépdelheti a szél

jártak rád, hogy vagyonos ismerősök, rokonok jöttek, ha alkalomilag szolgálatukra lehetnél, kiknek híven kezükre jártál, de most!

K—i.

jegyzendő, hogy van számos tiszteletreméltó kivétel is köztük, kik azonban kisebbségben vannak.

Mellözve azonban a francia journalisztika erkölcsi oldalának kérdését, vessünk egy pillantást belső berendezésére. Kisérjük meg azon szellemi és

A Mont-Cenis alagút megnyitása. (A Bardonecchiánál lévő megnyitási pavilonnal.)

az ó deszkakerítést, nincs az udvarból mit kivinni, nincs a pajtából mit ellopni.

A kis ludak az asszony mindene: ezek sétálnak ki-be a kerítés lyukain, szemezve majd kinn az utcán, majd benn az udvarban. Szegény asszony! te meg sepregeted híven össze a faleveleket az

A párisi journalisztai élet.

A francia journalisztika napjainkban hatalmat képez. Azon nemzeti hibák és tévedések nagy részének, — mely ezen annyira tehetséges népnek sajátsága, — a párisi sajtó az oka, mely önző

göpszerű előkészületeket vázolni, melyek szükségesek reá, hogy a párisi lakos reggeli kávéja mellett olvashassa a „Siècle“-t vagy a „Journal des Debats“-t. Lépjünk ismeretségbe egy párisi lap személyzetével s azon föladatakkal, melyek a nagy gép minden egyes kerekére várnak.

A jelentékenyebb párisi újság rendszerint valamely rokonszenvtelen, sötét házban tanyázik. Szenynyes kőköcsökből épített kapuboltozat viszi a házba. A lépesők szűkek, sötétek, nyaktörök, mintha a tolakodónak előre jelentenék, hogy itt ugyan nem fogják utját egyengetni. Azon körülmény, hogy minden nagyobb lapnak van nyomdája, nagyon elősegíti a kiválasztott épület elkomoritani, mert a hol Guttenberg tanítványai felütik sátorukat, ott a legnagyobb fehér meszelés is egy éjen át szürke színné változik.

A párisi újság rezidentiája két, egymástól élesen elkülönített részre oszlik: a szerkesztőségre s a kiadóhivatalra. — A szerkesztőségi rész 6—7 szobából áll, t. i. az iroda személyzetéből, a váróteremből, a főszerkesztő váróterméből, az al-szerkesztők 2—3 terméből s az ugynevezett szerkesztőségi szobából, melyben a könyvtár is el van helyezve.

Az irodai szolgák szentélye bizonyos tekintet-

tük! Ime itt alázatosan közeledik az alásülyedt író, ki sovány ujjai közt göresösen forgatja kopott köcsöskalapjának karimáját s ki „kollégájától” néhány frankot szeretne kölcsönözni. Emitt bátran fölemelt fővel büszkén lép be egy ifju, ki világjavító találmányt tett, — akár egy társadalmi kérdésnek megfejtését, akár az új modoru utca-tisztogatás, eszmafényesítés s kenyérsütés titkát hozván magával. Tudományos fölfeledések is napi renden vannak, mint a kör négyszegűsítése, az örökmozdony stb. A fiatal ember azt követeli, hogy közöljék nyole hasábos cikkét, melyben gondolkozása gyümölcsét a szakértők bírálata alá terjeszti. Elkészervede ráncolja össze homlokát, ha a főszerkesztő másodszor is merészkedik otthon nem lenni.

A köregotók- és föltalálókknál nem esekélyebb számuk az irodalmi dilettánsok, kik amazoknál még nyakasabbak és beszédesebbek. A hatodik iskolás diák, ki vezércikket írt az európai hely-

lansága miatt panaszkodik cikke stb. Ezen beküldöttek sokszor ilyenformán vannak alájegyezve: „Henri Goguenard, füszerkereskedő, St.-André-utca, 99. szám,” ily módon akarván tudtára adni az élelmes üzletember boltja hollétét a közönségnek.

Ne fedelkezzünk meg végre a pénzügyi szédeltől! Ez kisebb-nagyobb összeget hoz magával a szerkesztőhöz s azért cserében azt óhajtja, hogy valamely gyanús vállalata magasztaltassék.

Mindezen személyiségeket elutasítania az irodaszolgának kötelessége, mely föladat épen olyan nehéz mint hálátlan.

A jelentékenyebb párisi lap főszerkesztője valóságos kis herceg; mindenki ünnepli őt, minden ajtó nyitva áll előtte. A színházak a legjobb páholyokat boesájtják rendelkezésére; nélküle semmiféle ünneplé, diplomatiiai lakoma, színműirői reggeli s művészi estély nem mehet végbe. Fizetése 20—40,000 frank évenként, az első emeleten lakik

Szegény asszony háza. (Rajzolta Kobányi Károly.)

ben az előcsarnok[melyen keresztül kell haladnia mindenkinek, még a beavatottnak is, mielőtt a szentélynek, vagyis a váróteremnek, avagy a legszentebb helynek, a főszerkesztő magán-kabinetjének ajtaja megnyílnék előtte. Azonban nem mindenki jut a szent helyre, ki ezen előcsarnokba jutott! Sokak a hivatalosak, de kevesek a választottak. A ki nem ismeri a jelszót, ki kétségbevonhatlan bizonyítványokkal nem tudja kimutatni, hogy oda benn várnak reá, az ezen stereotíp választban részesül: „A Redac-en-chef (így szól a főszerkesztő megrövidített címe) esténél előbb nem jön a szerkesztőségre.” Ezen modor bármily udvariattannak is tessenek az első pillanatra, mindazáltal szükséges, ha tekintetbe vesszük azon hivatalos vendégek nagy számát, kik a fölápok szerkesztőségeit reggeltől estig ostromolják.

A párisi lapok hivatalosolgái (garçons de bureau) rendkívüli arc- és jellemismerők. Naponként mily különböző arcjellegük vonulnak el előt-

zetről s ezt a legközelebbi számban kinyomatva szeretné látni; a sovány poéta, ki az Iliász stíljében hozott világra egy költeményt, melyet ugyan ezen lap tárcájába óhajtana iktatni; az időske hölgy, ki száz ivre terjedő sensatió-regényvel betegedett le, — ezek az előcsarnok állandó jellegű. Ezekkel szemben a hivatalosolgák oly mestereleg iskoláztak, hogy a szerkesztőségi személyzetnek sohasem alkalmatlanokodnának, habogy nem követnének bizonyos sajtósági hadi eszt. Ők t. i. mindaddig várakoznak, míg a szerkesztőségi órák le nem telnek s ekkor aztán a szerkesztőket „haza kísérik.” Különösen az időske írónő ért hozzá menthetlen áldozatát fölbonthatlanul behálózni.

A „Beküldötett” férfiak is az előszoba állandó jellegű közé tartozik. Majd jereniádot hoz magával a fölött, hogy milyen rossz a kövezet az „öt paesirta,” azaz akarjuk mondani a Coqueluche-utcaiban; majd bizonyos városrészek biztonta-

s fényes házat tart. E mellett minden journalista közt ő az, ki legkevesebbet ír, ő csak igazgat. Ez látszólag természetesen könnyebb munka, mint az egyes eszközök folytonos működése, de meg kell vallani, hogy igen nagy tapintat szükséges hozzá.

A valódi főszerkesztő személyzete közt nem tűr meg olyat, ki tehetségére nézve vele egyenlő, sőt magasabban áll. Így Girardin Emil egymástán adott utlevelet Neftzernek, Peyratnak, Duvernoisnak s másoknak, miután ezek darab ideig oldala mellett levén, tehetségükről meggyőződött. Egyéb-iránt mellékesen legyen mondva, Girardin egyike azon ritka főszerkesztőknek, kik maguk is fáradhatlanul forgatják a tollat.

A főszerkesztő után rangra nézve második a „Premier Paris”-nak, a vezércikknek szerkesztője. Hivatalos neve „bulletinier,” vagyis „előadó.” A bulletiniernek azon tehetséggel kell bírnia, hogy parancssóra a politika, nemzetgazdaság, törté-

nelem vagy más szak köréből egy hasábnyi szellemes megjegyzésekkel kísért vezércikket tudjon írni. A beérkezett táviratok tartalma szerint majd a németországi vallási eszmék jellemzését, majd a török katonai viszonyok fejtegetését, majd Ausztria összefoglaló történetét követelik. A bulletinier rész jóslatai s bátor kombinációi által tűnik ki. Egyetlen tollvonással rendszereket, államférfiakat, társadalmi intézményeket semmisít meg; nem nagy fáradságába kerül a politikai láthatárt „fekete pontokkal” bepettyegtetnie stb.

A bulletinier — miként az olvasó képzheti, — tömteletlen ugynevezett közhelyet használ el. Minthogy fáradhatlan tolla gőzerővel dolgozik s gyakran megszakítás nélkül 3—400 sort vet papírra, ezért megbocsátható ezen kis gyöngösesége. A francia journalisztika közhelyei lényegükben más hírlapíródalom közhelyeivel megegyeznek. Ide tartozik például ezen szép fordulat: „Tűzhányó fölött táncolunk,” avagy ezen, nem kevésbé költői: „Meredély partján állunk!” Efféle frazírok is otthonosak: „Diplomatiai körökben azt beszélnek...”; „Biztos kutforrásból értesülünk...”; „Ha hitelt adhatunk azon igen elterjedt hírek...”; „Ők mit sem tanultak, s mitsem felejtettek;” „A tudományt mély csapás érte...” stb.

A bulletinier ezen többé-kevésbbé szellemes fordulatok fölött korlátlan hatalommal rendelkezik. Minél gyorsabban röppenti ki cikkét, annál gyakoribbak az ilyen helyek; mióta azonban a francia journalisztikának cikkeiket alá kell jegyezniük, azóta a bulletiniernek is elővigyázóbbnak s midőn nem eléggé bizik magában, midőn tart tőle, hogy neve aláírásával érthetnő saját jó hírnevének, ez esetben zavarából egyik, egyenesen e célra rendeltetett hivataltársa ragadja ki: a szerkesztőségi titkár, ki helyette alájegyzi magát.

Ennek feladata mindazon cikkeket magára vállalnia, melyeknek szerzői ismeretlenek akarnak maradni. Hány magas státusfűréj rejtőzik ilyen igénytelen titkári név mögé! Guizot a „Journal des Debats”-t több éven át szerkesztette „David” aláírású cikkeivel, sőt maga III. Napoleon is hallatta a „Constitutionnel”-ben felséges szavát időrelőre, „Boniface”-nak nevezvén magát. A szerkesztőségi titkár gyakran beteg, vagy elutazott, hanem azért cikkei mégis folytatják hatásukat a bözrére vagy a miniszter-válság előidézésére.

A legtöbb nagy lapnak a bulletinieren kívül külön polemizálója is van, kinek feladata a lap társsakkal való veszekedéseket vinni. Ezek kitűnő virtúozok a címek adásában és stíljük nem ritkán lépí át a parlamentü illem határait.

A többi szerkesztő jelentékeny számából említest érdemel még a cuisinier, a lap szakácsa, kinek feladata a különböző cikkekből összedállítani a lapot. Ő olvassa a beérkezett kéziratokat s ő határoz sorsuk fölött. Ő egyszersmind az olló mestere is, kinyírván más lapokból a használható cikkeket, szóval: ő találja fel az újságot.

Az újabb időben fontos szerepet játszanak az ugynevezett „echotier”-ek, kiknek kötelessége mindenféle fülelniök s lapjuknak a legújabb, legérdekesebb nem politikai híreket hozniok. Például híre jut, hogy Michelet új könyvet fejezett be. Az echotiernek huszonegy óra mulva már tudnia kell mennyi tiszteletdíjat fizetett a kiadó, milyen lesz a könyv s velinen lesz-e nyomva. Vagy valami híres zenészerző, diplomata stb. halt meg. Az echotier örökre elvesztendő híret, ha a halálözás óráját és perét, a halalkló utolsó szavait s más részleteket nem tudna meg azonnal.

Az echotier-rel rokon az „indiscretour.” Ez lepezi le a nevezetesb egyének magán és családi viszonyait. Ez meglátogatja Favre Gyulát, Thierst, Nillson Krisztinát, Rémusat-t stb., s szellemes feecseggében beszél el, mint tapasztalt. A közönség igen hálásan fogadja az ily közléseket.

A „kaesa-szerzők” szerepe is napról-napra jelentékenyebbé válik, kivált a lapok holt időnyekor, s a főbb lapokban külön világot képez a „vonal

alatti” rész, vagyis a tárcsa. A tárcsa kisebb-nagyobb beese gyakran elhatárolólag hat a lap sorsára. Midőn a „Journal des Debats” Sue „Páris titkái” kezdte a vonal alatt közölni, előfizetőinek száma egyszerre háromszorosa emelkedett. A „Constitutionnel” négyezerről huszonezezer előfizetőre emelkedett, midőn tárcájában „A bolygó zsidó” első fejezetei megjelentek. Midőn Sarecy Ferencetől színházi bírálat jelenik meg, a „Tems” számaiból kétezerrel többet adnak el.

Erdély sóbányáiról.

Föltételezhetni, hogy Erdélyben, hol a só nem-csak számos forrásban fölöddött állapotban, hanem sok helyen szikla alakjában a szabad napfényen is megjelenik, — az emberek figyelme minden időben rá irányulhatott ezen természeti ajándék kizsákmányolására, s hogy ezen fontos anyag kizsákmányolását nem a rómaiak avagy a középkor rendes bányái nyitották meg, hanem hogy már ezen művelt vagy művelődő népek előtt, a Kárpáthok közt lakozó, többé-kevésbbé barbár törzsek is üzték a sómívelést.

Ha azonban ezen valószínűség pusztá föltevésével nem akarunk megelégedni s ezt történelmi valósággá óhajtanók emelni: nagyon néma források elé jutunk; mert miként Európának többi, nem klasszikus országában, melyekben a keresztény időszámítás előtti évszázadait a történelem csak győren világítja meg, míg azalatt más országok sok évszázados, átalunk jól ismert története már véget is ér: azonképen Erdélynek a római hódítások előtti történelme csak kevés, a régiek által alkalmilag fölemlített adatokra szorítkozik, s azért itt is arra szorulunk, hogy szellemi tanuk helyett a kézzelfogható emlékekhez, tudniillik azon idők fél vad népeinek talált háziszerszámaihoz forduljunk, hogy tevékenységüktől legalább vázlatos ismeretet nyerhessünk.

Hittelt érdemlő történelmi tanuskodások szerint a rómaiak előtt Erdélyben három néptörzs tanyáztott. Ezek legidősbikéről, az agathyrsekről azt állítja Herodot, hogy lakásai a *Maris* forrásai körül voltak s hogy törzsük mondái szerint ide Keletről vándoroltak volna; Herodot őket fényűzéstkedvelő, nő-közösségben élő népnek mondja thrák-szkytha szokásokkal. Az agathyrseket a Nagy Sándor által K. e. 335-ben az Al-Duna vidékéről elűzött *géták* (dákok) szorították ki lakhelyeikről; ez utóbbiak, Herodot szerint minden thrákok közt a legnyiltabbak és legférfiasabbak, birtokait szerencsés háborukban tovább terjesztették, miglen Traján császár által két hadjáratban (102—105. K. u.) legizáztatván, területük részben római gyarmattá, Dáciává alakítottat. A harmadik makedóniai háboru óta a gétákkal belső érintkezésben voltak az állítólagos germán kórosok.

Tudvalevő dolog, hogy északi Európának ugynevezett történelem előtti idejét egymástól élesen megkülönböztetett három korszakra osztják: a kőkorszakra, mint a legrégebbire; a bronzkorszakra, mint középsőre s a legfiatalabb vaskorszakra; az elsőben az emberek csak kő-, szarvas- és faeszközöket bírtak, s az érekek földolgozását nem ismerték; a második korszakban az őn- és rézvegyületek azon anyag, melyből fegyverek, ékszerek, házieszközök stb. készültek, míg a harmadik korszakban a vas veszi át uralmát ama kezdetleges iparok fölött. Más indok ezen hármaskorszakra osztásban a régi pogány sírok alakta s azon mód, a hogy abban a temetek elhelyeztettek. A mint a figyelem fölkeltetett ezen homályos idők maradványára, ilyek Európa csaknem minden országában találtakat s így a hármaskorszakra osztás tana általánosan elfogadottat, kivált, miután a hamis föltevések elvetettek. Ilyen hamis föltevésekhez tartozott ezen három korszaknak egymástól való nagyon merev elválasztása; ma már tudjuk, hogy azon időbeosztás csak viszonyos értékkel bír; hogy nemesak egyes vidékeken hasz-

nálták még a köeszközöket, midőn másutt már egészen honos volt a bronz; hanem hogy sokszor ezen különböző műveltségi fokozatok egymás mellett is haladtak.

Ily leletek tehát elbeszélnek nekünk — a mennyiben azokat hazai gyártmányoknak tekinthetjük, — mily műveltségi fokon állottak készítőik s nemanyira azt, hogy mily időben készültek.

Erdélyben is igen sok, földbe temetett kő-, bronz- és vaseszközök találtak s különösen a bronz-szerszámok valának alkalmasak a rómaiakat megelőzőt évszázadokra világosságot vetni. Ezen eszközök t. i. sokszor oly nagy mennyiségben fordultak elő egy s ugyanazon helységen, hogy azokat ott megtelepedett népnek lehetett tulajdonítani; a számos, földművelésre szolgáló eszközökből, a részben nem izléstelenül készült ékszerekből s a honi bronz-műhelyek félreismerhetlen jeleiből — lettek légyen ezek önálló avagy utánzó műhelyek, — következtetni lehetett, hogy ezen földművelő nép a művelődés első fokára már rálépett volt; és végre azon körülményből, hogy azon helyeken, hol a rómaiak megtelepedtek, gyakran fordultak elő római leletek bronzművekkel, az következik, hogy a rómaiak Erdély megszállásakor azon néppel, mely eszközöket bronzból készítette, együtt élt. Enneköveggel joggal neveztek azon néptörzseket, melyek írott források szerint is Erdélyben a rómaiak elődjei valának, melyek az agathyrsek, géták stb. — ezen országban a bronz-kultúra ágazatának.

Mit válaszolnak azonban ezen ére-emlékek a rómaiak előtti sóbánya művelésre? Vajjon bizonyított-e azon föltevésünket, hogy a rómaiakat megelőzőt néptörzsek is mintegy fölhívtattak a természet ezen adományainak aknázására?

Az 1870-ig gyűjtött ethnographiai anyagból kielégítő választ nem nyerünk. A sószirték közelében fordultak elő ugyan kő- és bronzeszközleletek, mint a Maros-Ujvárbán őrzött látszólag bronzból készült nyárs és bárd, melyek a maros-újvári sótelep közelében, most a kolozsvári múzeumban őrzött más leletekkel együtt néhány év előtt találtakat, melyek közt kőkalapács maradványai is vannak, hanem mindezek oly tárgyak voltak, melyek alakjaikra és használatukra nézve ezen korszak általánosan ismert eszközeivel megegyeznek. Senki sem tagadhatja ugyan, hogy ily bárdok, kalapácsok és esáknányok sófejtsére is használtathattak; hanem azon következtetés, miként ezen népek sóaknázást is üzték, csak akkor lenne igazolt, ha az ily aknázók ezen ipar igényelte különös alakokkal bírnának.

Ilyféle lelet — miként mondtuk, — még csak nem rég is ismeretlen volt s olyakat sem leírásokban, sem gyűjteményekben nem találtam; Nagy-Szebenben a báró Bruckenthal múzeum csak a mult évben gazdagodott egy bronz-szerszámmal, mely fölvetett kérdésünk megoldásához járulhat. A N. Szeben közelében fekvő s régészeti tekintetben régóta híres Hammersdorf faluban tudniillik egy pór alig másfél lábnyi mélységben mintegy 8 mázsa részint nyers, részint földolgozott ére akadt. A nyers ére, mely részint töredékekben levő tiszta vörös rézből, részint tiszta ónból állott, más ténnyekkel együtt azt mutatja, hogy a lelet helyén műhelynek kellett léteznie. Minket a számos, jobbadán csak töredékekben levő, már földolgozott tárgyak közül az említett, a n-szebeni múzeumban őrzött szerszám érdekel, mert az arra látszik mutatni, hogy itt már a rómaiakat megelőzőt időben rendszeresen üzetet a sóaknázást.

A kérdésben levő, pika-alakú szerszám egy láb hosszú, 4 font súlyu alakjában, 1 hüvelyk átmérőjű s lassanként hegybe futó. Egy rája vetett tekintet elégséges, hogy a bányásztnál alkalmaztatását észrevegyük s e mellett nemesak azon körülmény szól, hogy N. Szebenből néhány órányira fekszik Erdély egyik legrégebbi sóbányája: Sóvár, hanem még az is, hogy a sóaknázásnál maiglan hasonló pikákat használnak.

Ezen elszigetelt eszköz tehát egyetlen emlék a

rómaiak előtti időkből, mely alkalmas megerősíteni azon föltevésünket, hogy Erdély sótelepeit már a hajdan-korban aknázták.

A rómaiaknak Erdélyben való 168 évi uralmuk idejéből (106—273 Kr. után) szintén csak általános következtetéseket vonhatunk a kiválólag ére- és sótelepek közelében levő koloniákból, a talált szerszámokból, épületeik romjaiból és a fennmaradt helynevekből. Ez utóbbiakból ugyan kétségtelenül bebizonyul, hogy a rómaiak Dáciában termeltek sót, sőt ezen termelés mennyisége valószínűleg nem volt jelentéktelen, azonban hogy miként nyerték a sót s miként használták azt föl, erre nézve épen oly bizonytalanságban vagyunk, mint elődjeinknél. Leghelyesebb talán azon gyanunk, hogy a rómaiak is az úgynevezett „spuriaművelést“ üzték, mely a rendszeres aknáztatás mellett Erdélyben egészen a mult századig fíntartotta magát, sőt egy erre alkalmas helyen újban némi módosítással Maros-Ujvárot ismét alkalmazásba jutott.

Mult századi szerzők a sóaknáztatás ezen módját körülbelül így írják le: „Bizonyos számú munkás oly helyen, hol a sótelepet alig földi néhány lábnyi földréteg, alig és tágabb gödröt, milyen a most szokásos aknák nyílása. A kivált sót a munkások a sótelephez vágott lépcsőzetten hozzák napfényre, s mivel a gödör mélységének növekedtével a szállítás ezen módja rendkívül alkalmatlansággal jár, ez okért az aknázás 30 lábnyinál alig megy mélyebbre. Ekkor abban hagyják a spuriát s újnak ásásához fognak.“

Még sokkal nagyobb homály fűdi az erdélyi sóművelés történetét a rómaiaknak Dáciából való kivonultok után. Arelanus császár kénytelen lön K. u. 273-ban a népvándorlás nyomása következtében Dáciát elhagyni s így ezen tartományban ismét barbárok tanyáztak. A rómaiakat először góthok követték, kiket a hunnok üzték ki, kik után egy másuttan gepidák, avarok, majd meg besenyők kerítették hatalmukba.

Ezen harcias népek neveinek elősorolása is elégséges annak kimutatására, hogy a következő évszázadokban nem igen virágozhatott Erdélyben a sóművelés. Csak midőn Erdély Sz. István király idejében (1003-ban) magyar tartományvá lett, midőn ott a kereszténység terjedni kezdett, s midőn később II. Gejza király (1141—61) német telepítvényeket hívott az országba, csak ezen időből merülnek föl előttünk ismét emlékek, melyek nemesak azon korszak sóművelését bizonyítják, de azt is mutatják, miként történt ezen művelés.

Hitelre méltó régi okmányokból értesülünk ugyanis, hogy a ki e korszakban sót akart művelni, annak a királyi kinstár részére bizonyos adót fizetnie, vagy ettől a király által kibocsátott szabadalommal föl kellett mentetnie. Ily szabadalommal bírtak mindenekelőtt az egyház s a német telepítvényesek. Így például a Bárcaságon letelepült német lovagrend II. Endrétől szabadalmat nyert, hogy az Olt és Maros folyókön 12 hajót rakhat meg sóval s ugyanazon királynak 1224-dikei aranybullája értelmében a német telepítvényesek a királyi aknákból kivétel nélkül „szabad sót“ kaptak. A mi pedig az egyházat illeti, ez nem csak számos aknát bírt, hanem egyszersmind mindeféle adót és vámot is szedett, részint az aknában, részint a só-réveknél, s ezenkívül joga volt saját tetszése szerint bárhova vitethetni. A IV. Béla és fia, István közt 1262-ben kötött szerződésből kitűnik, hogy már akkor léteztek sófejti községek, melyeknek sóművelés levén foglalkozásuk, úgy látszik, hogy a kinstár szolgálatában állottak. Ugyanezen okiratból tudjuk azt is, hogy a nyers só az ország két fő folyóján: a Szamoson és Maroson, erre kötelezett községek által a királyi raktárakba szállítottat, de miksem szólnak arról, hogy az Árpád-korszakban miként történt a sóművelés. Legvalószínűbbnek tetszik, hogy bizonyos évi adóért sóaknázási jogot nyert számos magánvállalkozó, s az akkor legalkalmasabb és legjövő-

delmezőbb spuria-művelést üzte, míg maga a kormány már jóelőve észszerűbb bányászatot folytatott.

Az erdélyi sóbányák ujabbkori műveléséről s a főbb bányák ismertetéséről más alkalommal külön cikkünk fog szólni.

Dr. Eisig Hugó.

A süketnémák.

Azon számos szerencsétlenek közt, kik az emberi társadalomnak terhére vannak, a süketnémák vannak magukra legnagyobb részvétel és legtöbb figyelmet, kiknél a beszéd hiánya szükséges következménye a hallásbeli fogyatkozásnak. De az emberi éles elmének nem is találjuk szebb bizonyítékát sehol oly mérvben, mint azon törekvésnél, mely által a süketnémák használható s hasznos tagjaivá képezetnek a társadalomnak. Valóban, a süketnémák türelmes tanítói, kik a szemet hallani s a kezét látni tanítják, oly jutalomra volnának érdemesek, mely fáradságukhoz aránylanék. De az emberiség szent ügyének hozott áldozatok a földön még nem szoktak kellően méltányoltni.

Nem könnyen ítélni meg: vajjon a gyermek süketen születik-e? vagy csak későbbben lesz azzá. Az érzéki munkásságok ugyanis bizonyos sorrendben fejlenek ki egymás után a gyermeknél. Legelsőben a bőr, aztán az izérezék jelentkezik, későbbben jön meg a látás, midőn a gyermek örömet néz a gyertyaláng után. Harmadik hónapban veszi észre a gyermek a hangot, s az ötödikben gyönyörködik egyes hangokban, és a hatodik-hetedikben kezd egyes személyeket hangjoknál fogva megkülönböztetni. A beszéd tekintetében is nagy különbségeket észlelhetni: mert mialatt egyik már az első év végével megtanult beszélni, némelyik csak a második vagy harmadik évben teheti azt, sőt vannak olyak, kik még akkor sem tudnak rendszeresen beszélni, midőn iskolába adnak. Ha a süketnéma gyermek szülei azon állítással lépnek elé, miszerint gyermekük az első évben jó hallással bírt és csak azután vesztette azt el, megbeátható tévedés. Ez esetben az általános rezgések vagy a testekkel közlött rázkódások érzését a hallás nyilvánulásának veszik, s ezen csalódást az illetők előítélete elősegéli, kik a hallás hiányát bevallani restellik vagy magukat önelcsúdosásra ringatni igyekeznek.

Közönséges tapasztalat, miszerint a természet valamely érzék hiányát a másiknak nagyobb tökélye által egyenlíti ki. Naponkint észlelhetni, hogy a vakok finom hallással bírnak s a zene iránt különös hajlammal és éleszeretettel viselkednek; bőrérzékük is annyira éles, hogy általa a színeket megkülönböztethetik. Hasonlag van a dolog a süketnémáknál. Ezeknek többnyire éles látásuk van, bőrérzékük is szembetűnően kifejezett, s különösen némely rezgésekre rendkívül érzékenyek. Sokszor megéssik, hogy a süketnéma kitér a kocsai vagy lovag elöl, még mielőtt azokat látná. A süketnéma figyelmét magára vonhatja az ember, ha lábával tombol, s az ily szerencsétlen útenyszerűleg megtanul táncolni, mi csak úgy létesülhet, hogy más személyek táncánál a talaj mozgását észreveszi, a mennyiben a zenét nem hallhatja. *Kruse* következő érdekes eseményt beszéli: egy süketnéma az alsó emeleten játszott hegedű hangját csak akkor vette észre, midőn az ötödik lépésre hágott, ámbár a játszófél több közfal által volt elválasztva. Midőn a dolognak vége jértak, úgy találták, hogy a hegedűjátás alatt az újjaknál fogva az ötödik lépésének bizonyos rezgését lehet észrevenni. *Wilde* azt állítja, hogy midőn a bécsi süketnémák intézetét meglátogatta, a növendékek a katonai zenekar közeledését jó távrolról észrevették, jelesül ha kezüket az ablakablakokra helyezték. Másokra különböző hangszerek különböző hatást gyakoroltak; egy növendék például mindannyiszor ömlyögést kapott, valahány-

szor trombitáltak közelében. Egy zsidó úgy társalgott másokkal, hogy a szavakat halkkál és világosan jobb kezével mondotta. — Tudva van, miként a süketnémák a veülk beszélőnek szájáról olvassák le a szavakat, és ezen uton magát az ember könnyen érthetővé teheti.

Némely süketnémák, kiknél a hallideg sértetlen, csekély mérvben még hallanak, mi a csontrendszer által eszközöltetik. Sok intézetben a növendékek bizonyos hangok által hivatnak munkára, Párisban péld. dobszó, a legtöbb amerikai intézetekben pedig esengetyűk által. Ilyenkor azok, kiknek némi hallásképeségük van, a hívásnak rögtön engedelmessékednek, s más társaikat figyelmeztetik.

A süketnémák története egykoru az ő képezésükkel. Ámbár a legrégebb történeti hagyományok emlékeznek a süketnémákról, mindazáltal azok képezése és nevelése az újabb idők vívmánya. Még a legműveltebb nemzeteknél is az ő-kornak, mint a görögöknél, rómaiaknál és egyiptomiaknál sines nyoma a süketnémák oktatásának. Pedig süketnémák minden időben léteztek, kik a nélkül hogy oktatást nyertek volna, a műveltségnek magas fokát érték el, sőt némelyek a művészet- és tudományban is tökéletesíték magukat. Csaknem minden némának van saját jelbeszéde, melynek fogva magán segíthet. *Plinius* egy süketnéma rokonáról emlékezik *Augustus* császárnak, *Quintus Pedius*ról, ki mint festész tűnt ki. Hasonló hirre tett szert *Juan Fernandez Navarotti* spanyol süketnéma, ki derék festményei által lett híressé.

Bede említi a legelső süketnémát, ki bizonyos szókat és mondatokat kiejteni és érteni megtanult. A hagulsradi püspöknek, *John*-nak ugyanis sikerült egy süketnéma meggyógyítása. 1560-ból van tudomásunk arról, hogy II. Jakab, brandenburgi herceg káplána *Pascha Joákhim* saját süketnéma leányát festmények, jelbeszédék és más képes magyarázatok által tanította.

A süketnémák rendszeres tanításának kezdeményezése egy spanyol bencés szerzetes illet, *Pedro de Ponce*. Ez több süketnémát képezett, megtanította őket olvasni és írni, némelyiket anyanyelvén kívül latinul és görögül. Tanítványai az ajkak mozgását megértették és beszéltek, sőt egyik növendéke annyira vitte, hogy pappá avatattván, egyházi javadalomba részesült s hivatalát pontosan betöltötte. *Ponce* rendszerét, az ő 1584-ben történt halála után honfia *Bonnet Pál János* alkalmazta, ki egyszersmind a süketnémák oktatásáról először irt. Hollandban *Amann Konrad János*, Franciaországban pedig a portugall származású zsidó *Pereira* tűnt fel, mint a süketnémák tanítója.

Mellözve más többé-kevésbé ismert tanítóit a süketnémáknak, itt csak két egyénről akarunk szólni, kik a süketnémák oktatásában korszakot alkottak. Egyike ezeknek *de l'Épée* apát, másika *Heinriche Sámuel* volt, ki Németországban az első nyilvános süketnéma intézetet alapította. Csaknem egykorulag kezdte működését mind a két egyén, mely hazájok határán túl is sarjakat vert, s egyiket mint a másikat halhatlan érdemben részesíté. *De l'Épée* 1712-ben *Versailles*-ben született és teológiát tanult. Szabadidejű gondolkozása miatt elboesátották. A történet vezette őt a süketnémák oktatásához, melyre nem megvetendő vagyonát a legnagyobb nemeslelkűséggel odaáldozá. — Mintán töméredek süketnémát oktatott és sok jeles tanítót képezett, meghalt 1789. december 23-án. Eletéből következő érdekes rajz kiemelendő. 1773-ban egy rongyokba burkolt süketnéma akadalt *Peronne* utcáin, ki hozzávitett. Ő úgy találta, hogy ezen szerencsétlen egy gazdag grófi házból való. Törvényes keresetet indított, hogy annak jogait érvényesítse, mi szerencsésen meg is nyert. De a tanítónak csakhamar bekövetkezett halála után a süketnéma saját sorsának adatott át.

Méltó vetélytársa volt neki Németországban a

derék *Heinicke Samuel*, ki 1729-ben ápril 10-kén *Nautschütz* helységben a *Saale*-melletti született. Kiképeztetését önmagának köszöni. Eredetileg gazdaszatra volt szánva, később katonának állt, s *Dresdában*, hol a zenetanítás által szerzett pénzét önművelődésre fordítá, tudományos képzettségének végt meg alapját. Sokszéri esélyei után *Frigyes Ágoston* szász választófejedelem segélyével a siketnémák számára *Lipcseben* intézetet alapított, és áldásos működése után 1790. ápril 30-ikán meghalt. Csodálni lehet, hogy az emlékekben annyira gazdag *Lipcse* még nem talált helyet, hogy a nemes emberbarát emlékezete megörökíthető lett volna.

A siketnéma-intézetek, mint az előtörökő emberiség és fölvilágosodás örvendetes jelei, korunkban már meglehetősen megszaporodtak, s e tekintetben jelesül *Németország* tűnik ki, melynek oldalán méltó helyet foglal *Angolország* és *Amerika*. Amott a skótföldön 1760. Észak-amerika Egyesült-Államaiban pedig 1817-ben, *Hartfordban* nyílt meg az első siketnéma-intézet. *Vácon* a múlt század végén alapítottat. *Beer* felszámította 1851-ben, hogy a földgömbön 154 ilyen intézet van, 449 tanárral és 7000 növendékkel. De ezen idő alatt is növekedhetett már számuk.

Jelenben még más módon is gondoskodnak a siketnémák előmeneteléről. A legtöbb intézetben a növendékek íres idejükben iparműi foglalkozásra szorítatnak s jövődi hivatásukra képeztetnek. A szász kormány még úgy is gyámolítja a siketnémákat, hogy nekik a mesterjog elnyerését megkönnyíti, s az oly mestert, ki siketnémát veszt tanítás végett keze alá, némely javadalmakban részesíti.

(Vége következik.)

Vegyes közlemények.

(L. J.) **Történeti naptár.** *Oktober 21.* Mainz városi Gynnich várparancsnok és Eekmeyer alezredes a franciáknak szerződésileg átadta, 1792. — I. Napoleon a cairoi lázadást 6000 mohamedán leletésével elnyomta, 1792. — Nelson lord angol tengernagy a francia spanyol hajóhadat Trafalgárnál megsemmisítette, hol maga Nelson is elesett, 1805. — Lamartine Alfonz kitünő francia költő és köztársasági elnök, született Maçonban, 1800.

Okt. 22. A nantisi edictum ujjolag megerősített, 1685. — Liszt Ferenc zongoraművész és zeneszerző, szül. Raidingban (Sopronmegye) 1811. — Schulez Ferenc, fiatal műépítész, megh. Pesten, 1870.

Okt. 23. A törökök Csínese patak mellett a magyarok által megverettek, 1596. — Gr. Bathiany József bíró meg. 1799. — Lisznyai Kálmán, költő, szül. Herencsényben (Nógrád) 1822.

Okt. 24. A vesztfáli békekötés, mely által befeljeztetett a 30 éves vallási háború, 1648. — Moreau francia tábornok seregeivel a Rajnához visszavonult, 1796.

Okt. 25. Mezőkeresztesnél a törökök szétverték a magyar sereget, 1596. — II. József császár kiadta a híres vallástörvényi rendeletet, 1781. — Id. Wesselényi Miklós báró, híres erdélyi főúr, megh. Zibón, 1809. Kazinczy Lajos honvédtábornok főbőlvétett Aradon, 1849.

Okt. 26. Batizfalvy István természettudós és földrajz-író, szül. Rimaszombatban (Gömör) 1824. — Tanárky Gedeon államtitkár, szül. N.-Körösrőn, 1815.

Okt. 27. Albert magyar király és német császár, meghalt Neszmélyben, 1439. — Báthori Gábor erdélyi fejedelem Nadányi Gergely és Szilassy János által meggyilkoltatott, N.-Várad mellett, 1613. — Kazinczy Ferenc, a magyar irodalom egyik legnagyobb érdemű férfi és költője, szül. Ér-Semjében, 1759. I. — Napoleon francia császár bevonult seregeivel Berlinbe, 1806.

Hírek.

— (A *Csokonai ünnepély*) f. hó 11-én kedvező időjárás mellett s megható ünnepélyességgel folyt le. Debrecen e szép nap reggelén valóban ünnepies színt öltött. Zászlók lengettek nem csak a fő-, hanem a mellék-utcaik házáin is, s reggel 8 órákor ágyudörgések hirdették azt, hogy Debrecen s vele egész Magyarország ünnepele. Kilenc óra után a meghívott vendégek, u. m. az akade-

mia, Kisfaludy-társaság képviselői, a lapok tudósítói, aztán az egyházi és városi tisztviselőség, a tanári kar, s a honoratiorok a városháza kis tanácstermében gyűltek össze, s onnan 1/2 10 órákor indultak meg. A meginduláskor az ágyuk ismét megdörgöltek, s az összes harangok ünnepies kongása mellett haladt az imposans látványt nyújtó menet, melynek élén a városi hajduk díszruhájukban lépeletek. Utánok mint vezető a főkapitány, — aztán az akademia, a Kisfaludy-társaság képviselői, a városi tisztviselők stb. A szobor négy magas póznára alkalmazott lepel által volt köröskörül elburkolva, a póznák tetején mindeniken négy nemzeti szín zászlócska lengett. Az illohelyeken díszes közönség foglalt helyet, az állóhelyen is nagy számmal voltak, a kerten kívül pedig beláthatatlan néptömeg. A szobortól dél felé emelvény volt a szónokok számára, s Szász Károly, ki korszorozott díszkölteményét, a Buzás Pál, ki Imre Sándor emlékböszédét volt fololvandó, a szöszék mellé helyezték két külön támlászekre foglaltak helyet. A háttérben két emelvény volt fölállítva, az egyik jobb felől a főiskolai énekkar, a másik bal felől a színházi zenekar számára. A zene-és énekkar előtt teljes díszben kis honvédeknek képeztek esinos kórfalat. Pont tíz órákor kezdődött a tulajdonképeni programszerinti ünnepély. A színházi zenekar igen nagy hatással jött-zott egy templomias nyitányt, melynek végeztével a főiskolai jeles énekkar a Hymnusz két versét énekelte el. Ekkor Buzás Pál lépett a szöszékre s harsány hangon kezdő felolvasni jeles tudósunk Imre Sándor kitünő emlékböszédét. A remek beszéd felolvasása után egy a felolvasó, mint a szerző zajosan éljenzetek. Ezután a főiskolai énekkar Csokonai „A nap ünnepe” című költeményének első versét énekelte el. S ez alatt ágyudörgések közt egy pillanat alatt lehult a lepel. S ott állott szemük előtt nagy költőnk remek szobra, melynek látása az öröm általános felkiáltását esalta a közönség ajkaira. A mint az első ámulatból a közönség magához tért, egetverő éljenzés harsant fel, mely alig akart megszűnni. Az éljenzés esillapultával Szász Károly, a pályanyertes költemény szerzője lépett a szöszékre, ki átérzetten szónokolta el költeményét. Majd fölzendült a főiskola énekkara által énekel „Szózat,” és az ünnepelet a közönség harsány éljenzése közt a színházi zenekar által játszott Ráköczy-induló méltóan fejezte be. — Két órákor már összegyűlt a bankettben részt venni akaró díszes közönség a polgári kaszinóban. A teríték a nagy teremben volt és mintegy kétszáz személyt ült asztalhoz. Asztalfőn ültek az Akademia képviselője Gyulai, a Kisfaludy-társaságé Toldy és Greguss, Patay a főispán és a képviselő s Révész Bálint. Balázs Kálmán zenekara játszott. Sok és szép beszédek tartattak, melyeknek sorát a főispán kezdette meg s élte az ő felségét a királyt, erre Révész emelt poharat Csokonai költői emlékének s az elhalt és élő költőknek — üdvözlőlvén egyszersmind a vendégeket. Szász Károly Debrecen városát ivott és lelkes beszédben kiemelte Debrecen érdemeit, melyeket a műveltség terjesztése körül vívott ki. A pohárköszöntők többi sorában megemlékezés történt Imre Sándorra, Izsó Miklósrá, Toldy Ferencre, Szász Károlyra, Jókaira, Gyulaira stb., és szebbnél szebb beszédek harsogtak a lelkes vendégek vidám sorai között, mintha csak Csokonai szelleme is közöttük megjelent volna. — Az iskolai ifjuság a főiskolában megjelenteket harmoniával üdvözölte, s este díszelőadás volt a színházban, mely zsufozásig megtelt.

— (Ünnepe volt) f. hó 13-án a nemzeti színháznak; Szigeti József színi pályája 30 éves évfordulójának ünnepelel ülte, melyben közsinte kebellel részt vettek pályatársai és a nagy közönség egyaránt. Már midőn az ünnepelel kilépett a színpadra, hogy az általa írt „Toldy Miklós”-ban Benezével ismét egy új alakot terentsen, a közönség, mely a színházban minden zugában megölté, szünni nem akaró tapsal, éljenzéssel fogadta őt, és korszorukkal ársztá el a színpadot. Az első felvonás végével pedig pályatársai nevében Szigetilel nyújtott át neki babérokoszort, rövid szavakkal kívánva, hogy e deszkákon érje meg 50 éves jubileumát is. Eközben Pauline egy ezüst domborművi babérokoszort nyújtott át neki, némán, de örömet sugárzó szemekkel. Midőn Szigetilel Szigetilel megölelte, a közönség viharos tapsokban adta tudjál, hogy Szigetilel kívánataihoz teljes szível hozzájárul.

— (A múzeum gyarapodására) a képviselőház pénzügyi bizottság következő öszgeköt szavazott meg: a gipszmúzeum szaporítására özteker forint, a könyvtár rendezésére hétézer, a képtári keretek javítására ezer, Nántus Jánosnak az ethnographiai gyűjtemény rendezéséért tiszteleltüjl ezer, a vízvezeték többlettüjl nyolcszáz, a lépesóház díszítésére hétézer, a kerti utak kikapcsolására pedig ezer forintot. A visegrádi váromok megóvására az ör díjjával együtt csak ötezer forintot szavaztak meg az előirányzott 15,000 forint helyett.

— (Tóth Kálmán) a „Fővárosi lapok”-ban októb. 6-dikán megjelent költemények barátaí és tisztelői egy gyönyörű arany tollal lepték meg, midőn f. hó 13-án névnapját ünnepele. Az átadás ama klubban történt, mely hét év előtt épen a japáni művészek itt szereplése alkalmával, magát ezekről kedélyesen „Sárkánysergeg”-nek nevezte el és a főváros legműveltek östályait egyesítve magában, azóta e nevezetet mindig megörzi s öszjekövetéleiben koronkint egy-egy jötekony, vagy hazafias célhoz résztvevőleg járul. Tegnap egy hazafias költemény íróját tisztelte meg arany tollal, melyet a klubb egyik alapító tagja L. J. ügyvéd ur nyújtott át a szerzőnek igen esinos beszéd és költemény kíséretében, melyet a 20—25 tagból álló társaság meleg éljenzi kísérték.

— (Talált régiségek.) Haynald Lajos ércsek kalocsai székháza padlásán, egy zugolyban, portól elrepe négy lóra való pompás művészeti, rokokó izlésben készült ezüstölt szerszámot találtak, melyylel 1792-ben I. Ferenc esászár- király koronázásakor az akkori kalocsai ércsek lovái voltak a koronázási menet alkalmával föloldisítva. Haynald ércsek e nagybecsű és értékű régiséget a nemzeti múzeumnak ajánlókozta.

— (Öt tudományok expedíció) készül útbá indítani az orosz kormány különféle helyekre Venus planétának a naptányéran keresztül 1874-ik évbén végbemenő átmenetének szemlézése végett, s e célra 45,000 rubelnyi költséget szánt, mely öszszegből 10,000 rubel a szükséges műszerek beszerzésére fordítandó leszén.

TARTALOM.

Cikkok: „Izsó Miklós.” — „A helyostei éj.” *Vrem József-től.* — „A nagy dífő.” (Elbeszélés.) *Kasár Emil-től.* — „A Mont-Cenis alágút.” — Szegény asszony háza.” *K-i-1-6-61.* — „A párisi journalisztai élet.” — „Erdély sőbányái.” *Dr. Ésiig Hugó-tól.* — „A siketnémák.” *Dr. S. J.-től.* — „Vegyes közlemények.” — „Hírek.” — **Képek:** „Izsó Miklós.” — „A Mont-Cenis alágút.” — „A Mont-Cenis alágút megnyitása.” (A Bardonnehánál levő megnyitási pavillonnal.) — „Szegény asszony háza.” (Tárlolta Kohányi Károly.)

H I R D E T É S.

Kollarits József és fiai

első készfelnemű gyári raktárában Pesten, váci-utca az „YPSILAN”-hoz legnagyobb választékban legjutányos árákon kaphatók mindennemű férfi, női és gyermekfelneműek.

Férfi ingek, rumburgi, hollandi vagy írlandi vászonból, darabja 2 frt 50, 3 frt 50, 4 frt 50, 5 frt 50, 6 frt 50, 7 frt 50, 8 frt 50, 10 frt 50.
Férfi bál ingek, 3 frt 50, 4 frt 50, 5 frt 50, 6 frt 50, 7 frt 50, 8 frt 50, 10 frt 50.
Férfi madapolan ingek, 1,50, 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50, 4 frt.
Férfi szemes ingek, 1 frt 50, 2 frt 50, 3 frt 50.
Férfi gatyák magyar, élmagyar vagy francia szabású, félvászonból 1,50, 1,55, 1,60, tiszta vászonból 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50.
Férfi gyll rok, k zelők, nyakkötők, felhaisnyák és a indemennyi vászon s batizt szekendők.
Női ingek vászonból sima 2,25, 2,50, 3, 3,50, 4, 5 hümmet-tek 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14 frt, francia mell- varrással 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt.
Női háló-csösztek 1,85, 2, 2,25, 2,50, 2,75, 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6 egész 12 frt g.
Női francia derek-fűzők 1,50, 2, 2,50, 3, 3,50, 4, 4,50.
Női harsnyák legjobb minőségben panutból, kőtege 4, 4,50, 5, 5,50, 6, 7, 8 egész 15 frt g, cőrnből 11—24 frt g.
Női alszoknyák s nadrágok perkből, esikos s piquet barcból, éljeli s pengyóna fűzők, mindennemű vászon- s ba ísz szekendők.
Fűzők k vászonból, madapolanból s szemesek a legjutányos árákon, egy szintén ba-gatyák s felhaisnyák.
Leányingek minden formában, egyzintén leány cosek tek s harsnyák.

A legnagyobb választékban férfi és női teli alsóingek s nadrágok, ugyzintén minden teli áruk, legutjabb flanel- ingek s schawlok.
Továbbá ajánljuk nagy rakta unkat **rumburgi, hollandi s írlandi vászonokban.** Darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 5, 60 egész 120 frt g.
Creas-vászon 12, 12,50, 13, 14, 16, 16, 17, 18, 20—25 frt g.
Vászonsekendők, kőtege 3, 3,50, 4, 5, 5,50, 6, 6,50, 7, 8, 9, 10—20 frt g batiztsekendők 4,50—30 frt g.
Tőrülközők, kőtege 5,80, 6,90, 7,50, 9,50, 10, 12 egész 20 frt g.
Asztalkendők, kőtege 5, 5,50, 6 egész 12 frt g.
Abrókak és damaszt asztal-készletek 6, 8, 10, 12, 18 és 24 személyre minden áron.
Színes ágyl kanavaszon, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frt g.
Fűggönyök a legnagyobb választékban, egy ablakra 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15 frt páris.
Asztal- és ágylterítők, kavés abrókak s esemegekendők.
Menyasszonyi készletek 200 frttól 2000 frttig kész felnemű s vászonban a legszebb kiállításban szolgál hatunk. Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük.
Level általi megrendel sek még az nap, melyen érke- nek, legjobb kiváltságban e zköszölteket esonagolási díjt nem számítunk.

Felölös szerkesztő: **Kasár Emil.** Szerkesztő társ: **Szokoly Viktor.** Kiadó-tulajdonos: az „Athenaeum.” A képek **Rusz Károly** műintézetéből valók.

Pest, 1871. Nyomatott az „Athenaeum” nyomdái és írod. részv. társulat nyomdájában.